

Som sagt ugglor är fascinerande och mystiska fåglar. När man kan ha turen att höra deras rop råder det skilda meningar om. Ugglor är sannerligen en art som man aldrig tycks få något riktigt grepp på. Det som får de flesta att fascineras av ugglor kanske är deras helt skilda utseende från andra fåglar, med stora människoliknande huvud och de stora runda ögonen. Eller också är det hela deras uppenbarelse som får folk att tänka på troll och allehanda skogsväsen. För ser man ugglor så tänker man ofta på de mörka skogarna och ödsliga vidderna i varje fall jag. De är även en väldigt utsatt fågelart eftersom de är så beroende av sork, och vid år då sorktillgången är dålig så är det ofta dåligt med ugglor i markerna. Dåligt med föda ger automatiskt dåligt häckutfall. Även boplatser är en stor bristvara idag pga. de kalhyggen som tornar upp sig överallt. Sällan sparas gamla torrakor, och träd med håll i blir färre och färre. De flesta ugglor återvänder år från år till samma bohål för att häcka, och är därför väldigt trogna sina revir. Därför kan man som fågelintresserad vare sig man är hängiven skådare eller allmänt

Kattuggla — 35—38 cm

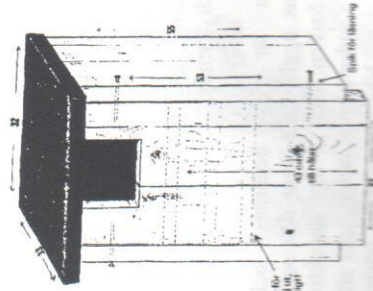

Tryckbild utgiven i form av bokstavsbild 110 x 100 mm från Institutet för Skogsvårdning

naturintresserad göra holkar och sätta upp för att hjälpa de hålläckande ugglorna.

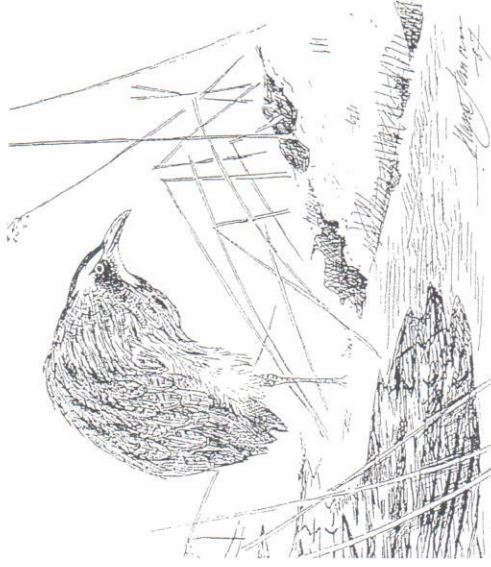
Ett exempel på en uggla som nästan är utdöd i Sverige är tornugglan som häckade i gamla lador, loft och uthus, alltså inte i hälighet men ändå en utsatt uggla. Idag rivs de lador som förut på många ställen var häckplats för tornugglan, för ingen har längre nytta av lador pga. förändrade odlingsbetingelser i jordbruket, och det kostar även pengar att rusta upp dem. Så det enklaste alternativet tycks vara att riva dem på bekostnad av tornugglan och andra fåglar. Idag finns det kanske ett tiotal exemplar kvar i Sverige. Så ut i snickerboden och ta fram brädor och spik och bygg en uggelholk. För får du sen häckning i holken så ger det dig garanterat en tillfredsställelse att veta att man har hjälpt några av dessa utsatta fåglar i dagens Sverige. Så på med med stövlarna och fram med kikaren och ut i markerna och leta efter ugglor så kanske du också får en upplevelse för livet.

Bra sida för mått på uggelholkar www.home.swipnet.se/amelin/am/

Rördrom

Mats Andersson

Under 2000 har rördrommen av Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) utsetts till riks-inventeringsart. Vid två tidigare tillfällen (1969 och 1979) har rördrommen inventerats i landet. I år kommer dessutom inventeringar att ske i ett flertal länder i övriga Europa.

Historik

Mycket tyder på att rördrommen är en mycket gammal svensk häckfågel. Den finns omnämnd redan på 1540-talet. Under 1700- och i början på 1800-talet fanns den häckande inom i stort sett samma område som den finns i dag. Den fanns här och var från Skåne och upp i landet till Mälarlanskapen, där den häckade på flera ställen på 1700-talet. Den jagades runtom Mälaren i slutet på 1700-talet med stötande

hund och enligt Gunnar Brusewitz jagades han "dels för köttet men även för att hans långa tår var så lämpliga till tandpetare". Sven Nilsson skriver i sin Skandinavisk Fauna från 1858 om rördrommens egenheter "om man räcker handen för att fasttaga honom, riktgar han aldrig sina hugg efter handen, utan huggar förbi denna och jakten bör man inte låta hunden rusa på honom" ty med sin ytterst spetsiga näbb huggar han lätt ögat ut på hunden".

Jakten torde dock ha varit intensiv eftersom den anses som en viktig orsak till den kraftiga tillbakagång som skedde under 1800-talets senare del. En lika viktig orsak måste även den kraftiga omvandlingen av landskapet ha varit. Mångder med

våtmarker dikades bort och rördrommen försvann från sina häckplatser. Antagligen var arten inte regelbundet häckfågel under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet. Därefter återvände rördrommen saktat med ensiaka fynd fram till 1940-talet. Därefter skedde en relativ snabb återkomst och 1943 uppträdde den oväntat talrikt.

Rördrommen är dock känslig för kalla vintrar i sitt vinterområde i Västeuropa och antalet kan då minska drastiskt. Mer än hälften av rördrommarna kan slås ut under en enda hård vinter. De hårda vintrarna i mitten på 1980-talet t. ex innebär en minskning av antalet rapporterade ropande hannar från 350 i början av 1980-talet till 135 ex 1987. Inga större förändringar skedde under 1990-talet och antalet rapporterade ropande hannar har varierat mellan 225 och 490 (Svensk Fågelatlas 1999).

Den bästa perioden för rördrommen under 1900-talet var åren på 1970-talet med en topp 1978 då det fanns ett beräknat bestånd på 450 par. Riksinventeringen 1979 inföll året efter en svår vinter 1978/79 med en kraftig minskning som följd och totalt räknades 275 tutande hannar i 85 sjöar. Detta var ändå betydligt fler än 1969 års inventering då 189 hannar hördes i 44 sjöar. Anmärkningsvärt under 1979 års inventering var att 61% av samtliga rördrommar fanns i fyra sjöar och i topp var Mälaren med hela 94 hannar. De övriga var Tåkern (37), Vänern (24) och Långhalsen i Södermanland (12).

Från 1969 års riksinventering rapporterades 28 rördrommar i Västmanland, varav en från Hultasjön. Från 1979 rapporterades sammanlagt 30 rördrommar, varav 26 hördes i Mälarsassarna (Västmanlandsdelen). Utanför Mälaren hördes bl a i hane vardera i Hultasjön och Ullersättersviken/Väringen. I Väringen

fanns dessutom ytterligare en rördrom på Närkessidan (Broberg 1986, Magnusson 1980).

Upprädnade

Rördrommen häckar i näringsrika sjöar med stora bestånd av bladvass där det finns rikligt med fiskar, grodor och vattentänskor. Den lever för det mesta ett undanskynt liv i de täta vassarna och visar sig högst ogärna. Vid sällsynta tillfällen kan man få se den flyga till och från fiskeplatserna.

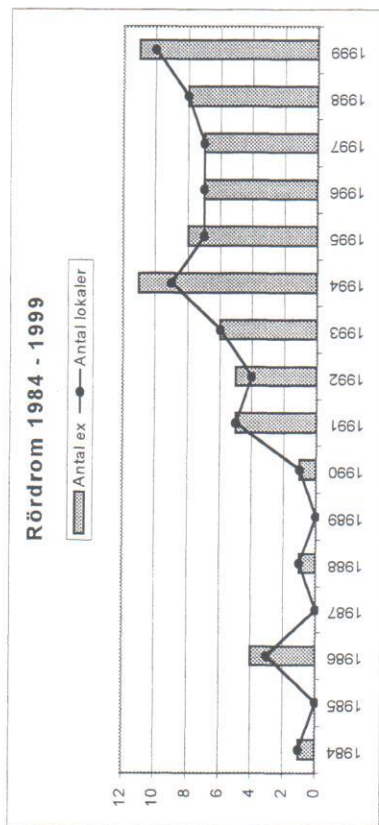
Det framförallt låtet som avslöjar närvaron och hannarna börjar ropa kring islossningen och håller på omkring tre månader. Under bra förhållanden kan den höras upp till fem kilometer och bäst under nätterna. Rördrommen har stora revir och de kan vara upp till cirka 0,5 km². Sällan finns det mer än en hane per kilometer vassbevuxen strand. Hannarna kan emellertid ha fler än en hona så att det kan finnas fler bon i samma revir.

Förekomsten i Lindesbergs kommun

Första rapporten föreligger från Finnäkerssjön 5-6 1960. Vid Ullersättersviken i Väringen var den stationär åren 1976 till och med 1984 (Andersson & Malmstigen 1992). Vid Hultasjön var den näst intill årlig under 1970-talet (Ljungkvist 1986).

Rördrommens utbredningsområde i kommunen är förbehållet de södra delarna och främst Väringen och österut efter Arbogåån samt Österhammarsjön med omnejd. Påfallande är också ökningen av antalet fynd från 1991. Detta är sannolikt en effekt av dels de kalla vintrarna under 1980-talet (1984-1987) och även förstås de milda vintrarna under 1990-talets inledning.

I diagrammet visas antalet rapporterade rördrommar per år och antal lokaler 1984-1999 i Lindesbergs kommun.

Kända lokaler sedan 1984 med ropande hannar är:

- Baggetorp/Arbogåån
- Dysjön/Arbogåån
- Finnäkerssjön
- Gällingen
- Hagaberg/Ullersättersviken
- Holmen/Arbogåån
- Hultasjön
- Kånassjön
- Köttsjön
- Liaviken/Väringen
- Myråsviken/Väringen
- Sandön/Väringen
- Sjömosjön
- Sallingesjön
- Sörbysjön
- Österhammarsjön

Från och med 1984 finns följande fynd:

1984: (1 ex på 1 lokal)

I ropande hane Hagaberg/Ullersättersviken 21-28.4

1985: (Inga rapporter)

1986: (4 ex på 3 lokaler)

1 ropande hane Sjömosjön 3.5, 17.5, 1 ropande hane Hagaberg/Ullersättersviken i maj, 2 ex Bysjön/Grimso 30.7

1987: (Inga rapporter)

1988: (1 ex på 1 lokal)

1 ex sträckte över Österhammarsjön 13.5

1989: (Inga rapporter)

1990: (1 ex på 1 lokal)

1 ropande hane Dysjön/Arbogaån april

1991: (5 ex på 5 lokaler)

1 ropande hane Baggetorp/Arbogaån 20.4, 1 ropande hane Österhammarsjön 21.4 - 2.5, 1 ropande hane Sorbysjön 23.4, 26.4, 1 ropande hane Hagaberg/Ullersättersviken 26.4, 1 ropande hane Holmen/Arbogaån 31.5

1992: (5 ex på 4 lokaler)

1 ropande hane Hagaberg/Ullersättersviken 10.4, 4.6, 22.6, 1 ropande hane Sjömosjön 6.4 samt vid Österhammarsjön hördes 2 ropande hanar 23.5 och därefter vid fem tillfällen 1 ropande hane fram till 7.6, 1 ropande hane Ringaby/Arbogaån 29.5

1993: (6 ex på 6 lokaler)

1 ropande hane Lillsjön/Frövi 26.4, 1.5, 1 ropande hane Hagaberg/Ullersättersviken 20.5, 1 ropande hane Köttsjön 23.5, 1 ropande hane Prästryggen/Väringen 1.6, 1 ropande hane Medinge/Arbogaån 1.6, 1 ropande hane Väringen 23.6

1994: (11 ex på 9 lokaler)

1 hörd Sjömosjön 19.4, 1 hörd Österhammarsjön 2.5 - 26.6, 1 hörd Sällingesjön 7.5 - 17.7, 1 hörd Köttsjön 24.5 - 3.6, 1 hörd Sorbysjön 28.5, 1 hörd Näset/Finnåkerssjön 20.6 - 2.7, 1 hörd Hagaberg/Ullersättersviken 16.4 - 24.5, 2 hörda samma lokal 5.5, 11.5, hörd Sandön/Väringen 17.4, 1 hörd Hultasjön 17.4 och 8.5 samt 2 hörda samma lokal 29.4.

1995: (8 ex på 7 lokaler)

1 hörd Köttsjön 22.4, 1 hörd Österhammarsjön 13.5, 20.5, 10.6, 18.6 samt 1 ex mot söder samma lokal 9.7, 1 ex överflygande Västvalla 21.5, 1 hörd Hagaberg/Ullersättersviken 21.3 t. o. m. 17.6, samt 2 hörda samma lokal 27.5, 1 hörd Sjölundaviken/Väringen 23.3, 1.5, 31.5, 1 hörd Liaviken/Väringen vid sju tillfällen perioden 7.5 - 3.6, 1 hörd Hultasjön 2-6.6.

1996: (7 ex på 7 lokaler)

1 hörd Sällingesjön (eller troligen) vid sex tillfällen under perioden 21.4 - 18.6, 1 hörd Österhammarsjön 1.5, 8.6 och 29.6, 1 hörd Sorbysjön under perioden 25.5 - 25.6, dessutom 1 ex vid tre tillfällen 10.7 - 4.8, 1 hörd Känäsjön 3-4.6, 1 hörd Hinseberglandet 16.4, 1 hörd Hagaberg/Ullersättersviken 27.4 - 2.5, 1 ex mot nordväst Hagaberg/Ullersättersviken 9.7, 1 ex nedanför fågeltornet Hagaberg/Frövi 24.9, 1 hörd Stora Lindessjön 24.5.

1997: (7 ex på 7 lokaler)

1 hörd Köttsjön 4 - 30.4, 1 hörd Sorbysjön 17.4 - 2.5, 25.5 - 11.6 och 14.6, 1 hörd Sällingesjön 22-23.4, 31.5 - 3.6, 1 hörd Österhammarsjön 26.4 - 14.6, samt 1 ex 24.8, 1 hörd Finnåkerssjön 26.4, 31.5, 1 hörd Hagaberg/Lillsjön 28.4 - 31.5, 1 hörd Väringen/Furunäs? 11.5

1998: (8 ex på 8 lokaler)

1 hörd Hagaberg/Frövi 31.3 - 10.5, 1 ex Sjömosjön 12.4, 1 hörd Blåsåsen/Väringen 23-25.4, 1 hörd Gällingen 11.5, 1 hörd Köttsjön 13.5, 1 hörd Hultasjön 1-19.5 och 1.6, 1 hörd Sällingesjön 14.6, 1 hörd Sorbysjön, 18-19.6.

1999: (11 ex på 10 lokaler).

1 hörd Sällingesjön 25.4, 10.5, 27.6 samt 1 ex 15.7 och 24.7, 1 hörd Österhammarsjön 10-16.5, 6.6 och samma lokal 17.6, 1 hörd Sorbysjön 12.5, 18-27.6, 1 hörd Finnåkerssjön 15-16.5, 13.6 samt 2 hörda 22.5 och 28.5, 1 hörd Köttsjön 19 - 20.5, 1 hörd Känäsjön 6.6, 1 hörd Hagaberg/Frövi 22.4 - 21.5, 1 hörd Myråsviken/Väringen 12.4 - 14.5, 1 hörd från Prästryggen/Väringen 27.4, 1 hörd Hultasjön 22.4 - 18.5.

Litteratur:

- Andersson, M. & Malmstigen, J-E. 1992. *Fågellivet i Lindesbergs kommun.*
- Broberg, L. 1986. Rödrömmen *Botaurus stellaris* i Sverige 1979. *Vår Fågelvärld* 45: 275-284.
- Brusewitz, G. 1956. *Fåglar i kikarn.* Gävle
- Ljungkvist, H. 1986. Fågelstället, Hultasjön och L. Borsjön. *Pandion* 2:12-15.
- Magnusson, P. 1980. Rödrömmens förekomst i Västmanland. *Fåglar i Västmanland* 11: 57-62.
- Nilsson, S. 1858. Skandinavien fauna. Del 1. (Faksimilutgåva 1980). Avesta.
- Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. *Svensk Fågelatlas.* Vår Fågelvärld, supplement 31. Stockholm.

UPPROPI!

Rapportera alla hörda eller sedda rödrömmar under 2000.

Den mest aktiva perioden är mellan 10 april och 10 juni.

Bästa tiden är vid skymning och gryning, men den kan även inventeras andra tider på dygnet.

Rapportera även negativa rapporter från tidigare kända lokaler, enligt tabellen i artikeln om rödrömmen.

Du kan rapportera dina observationer till:

Mats Andersson, Hagabergsliden 4, 711 31 Lindesberg

Tel 0581-162 74, 058116274@telia.com